

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 22 december 2003

B 2882-02

KLAGANDE

Riksåklagaren

MOTPART

IG

Offentlig försvarare och ombud: advokaten LB

SAKEN

Vållande till miljöstörning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 13, dom den 20 juni 2002 i mål B 7475-01

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

För försvaret av IG i Högsta domstolen tillerkänns LB ersättning av allmänna medel med ettusenetthundrasextiotvå (1.162) kr för arbete. Denna kostnad skall stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen dömer IG för vållande till miljöstörning och bestämmer påföljden till dagsböter. Riksåklagaren har i Högsta domstolen frånfallit andrahandsyrkandet om ansvar för miljöfarlig kemikaliehantering

IG har bestritt ändring.

DOMSKÄL

I 29 kap.1 § miljöbalken stadgas bland annat ansvar för den som förorenar mark, vatten eller luft på ett sätt som medför eller kan medföra sådana hälsorisker för människor eller sådana skador på djur eller växter som inte är av ringa betydelse. Enligt 2 § skall den som av oaktsamhet begår gärning som anges i 1 § dömas för vållande till miljöstörning. Målet gäller ansvar enligt sistnämnda bestämmelse.

Av utredningen framgår bland annat följande. Från en dieseloljecistern placerad inom ett industriområde utanför en lokal tillhörig företaget Plåtproffsen i Västerås AB skedde den 2 augusti 1999 ett utsläpp av högst 500 liter dieselolja. Utsläppet inträffade efter det att företagets ägare IG dagen före, som var en söndag, lämnat pump och strömbrytare påslagna utan att tänka på att tanken under helgen var låst med ett tidlåssystem. Följden blev att dieseloljan pumpades ut på marken när tidlåset slogs av vid arbetstidens början på måndagsmorgonen. Dieseloljan spreds därvid över den asfalterade markytan, varefter den rann ned i en dagvattenbrunn och vidare genom dagvattenledningen fram till kommunens dagvatten nät. Då IG strax efter händelsen anlände till arbetsplatsen och av personalen informerades om det inträffade, larmade han omedelbart brandkåren och ett saneringsföretag. Brandkåren sög snabbt upp den dieselolja som runnit ut på asfalten.

Saneringsföretaget rengjorde brunn och ledningssystem, varvid all dieselolja i ledningen sögs upp vid anslutningspunkten till kommunens dagvattennät. Till följd av det snabba ingripandet gav utsläppet, såvitt framkommit, inte upphov till någon negativ effekt på miljön.

Det utsläpp som skett utgör i och för sig en förorening i miljöbalkens mening (jfr prop. 1980/81:108 s. 11 angående bestämmelsen i 13 kap. 8 a § brottsbalken, vilken överflyttades oförändrad till 29 kap. 1 § miljöbalken). Frågan i målet gäller om föroreningen kunnat medföra sådana hälsorisker för människor eller sådana skador på djur eller växter som inte är av ringa betydelse. Vid denna bedömning skall hänsyn tas till föroreningens art och kvantitet, recipientens beskaffenhet, förekomsten av andra föroreningar, sättet för tillförseln liksom andra på frågan inverkan omständigheter. (Se prop. 1980/81:108 s. 11 f., 111 f. och 115 samt prop. 1997/98:45 del II s. 304.)

Dieselolja innehåller ett flertal farliga ämnen, såsom bensen, kolväten och formaldehyder vilka är cancerframkallande och även skadliga för vattenlevande organismer. Av utredningen framgår att dieseloljan skulle ha kunnat rinna ut i Mälaren, via kommunens spillvattenledning och en mindre bäck. Mälaren utgör vattentäkt för dricksvatten i bl.a. Västerås. Dieseloljan skulle också ha kunnat tränga genom asfalten och slutligen ned i grundvattnet. För det fall att något ingripande inte hade skett måste föroreningen anses ha kunnat medföra hälsorisker för människor eller skador på djur eller växter.

Frågan är då om denna fara kan bedömas ha varit ”av ringa betydelse”. Vad som avses därmed berörs endast kortfattat i förarbetena. I 29 kap. 11 § miljöbalken finns emellertid en bestämmelse om ansvarsfrihet för ”gärningar” som är att anse som ringa. Bestämmelsen omfattar visserligen inte brott enligt 29 kap. 1 och 2 §§. Skälet till detta angavs dock vara att sistnämnda bestämmelser redan i sig var kon-

struerade så att ringa fall hamnade utanför det straffbara området genom lokutionen ”som inte är av ringa betydelse” (prop. 1997/98:45 del I s. 529 och del II s. 312). De resonemang som fördes angående gränsen för ringa brott borde därför enligt vad som angavs i propositionen kunna utgöra ledning även vid tillämpningen av 1 och 2 §§. Sammanfattningsvis framhölls att en gärning var att anse som ringa om den vid en sammanvägd bedömning framstod som obetydlig med hänsyn till det intresse som var avsett att omedelbart skyddas genom straffansvaret. (Se a. prop. del I s. 529 f.)

Det finns i sammanhanget anledning att också erinra om den särskilda regel om straffnedsättning vid tillbakaträdande som finns i 29 kap. 14 § miljöbalken. I denna föreskrivs att om någon, som ådragit sig ansvar enligt 1 eller 2 §, frivilligt avvärjt en sådan fara eller verkan som anges där innan avsevärd olägenhet har uppkommit, så får han dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen. Att det i motsats till vad som gäller enligt motsvarande bestämmelse i 13 kap. 11 § brottsbalken inte finns någon ansvarsfrihetsregel för det fall att faran var ringa sammanhänger uppenbarligen med att maximum för brott enligt 29 kap. 2 § miljöbalken är högre än fängelse i ett år. (Jfr också 29 kap. 5 § första stycket 2 och andra stycket brottsbalken samt 6 § samma balk angående straffnedsättning och påföljdseftergift.)

Mot den nu angivna bakgrunden bör även vad som med hänsyn till omständigheterna vid gärningen kunnat antas om att avvärjande åtgärder skulle komma att vidtas kunna beaktas när man vid oaktsamma förfaranden bedömer om den fara som förelegat varit av ringa betydelse.

Med hänsyn till samtliga omständigheter i målet, särskilt till att förhållandena vid utsläppet var sådana att ett snabbt ingripande som förhindrade att någon skada uppstod kunde påräknas så gott som omedelbart efter händelsen, kan det inte an-

ses visat att det förelegat någon praktiskt beaktansvärd fara för människors hälsa på grund av förorenat dricksvatten eller för skador på djur och växter som varit av annat än ringa betydelse.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Lennander (referent),
Victor, Dahllöf och Calissendorff
Föredragande revisionssekreterare: Fredin